

Väärikas ajakiri
küpsele inimesele

5/2010

Palverännaku eesmärgid on erinevad

Kristel Schwede

<http://www.elukiri.ee/0510/reis/10076156.php?rand=365029432>

Kommenteeri artiklit | Loe kommentaare

Palverännakutel pühadesse paikadesse on käidud tuhandeid aastaid. Kristlastel (katoliiklastel) toimuvad palverännakud Jeesus Kristuse eluga seotud paikadesse, samuti apostlite ja pühakute ning jumalaema ilmumise seotud kohtadesse. Jeruusalemma kõrval on traditsioonilisteks sihtkohtadeks ka Vatikan Roomas, Fátima Portugalis, Lourdes Prantsusmaal ja Hispaanias asuv Santiago de Compostela.

Eestis olid palverännakute sihtkohtadeks Tallinna toomkirik, Padise klooster, Vastseliina linnusekabel ja Viru-Nigula Maarja kabel. Vastseliinasse ja Viru-Nigulasse korraldavad kogudused palverännakuid ka praegusel ajal.

Aja jooksul muutunud

Keskajal olid palverännakud ohtlikud ja vaevarikkad ning rännaku eesmärk oli religioosne: saada pattudest vabaks. Tänapäeval on palverändurite sihtkohad muutunud osaliselt turismiobjektideks, ka rändurite eesmärgid on väga erinevad. Ühed lähevad kogema osadust jumalaga, teised enda kinnijooksnud elu üle mõtisklema, luhtunud suhtest üle saama või lihtsalt niisama ennast pikal rännakul proovile panema. Rännaku võib osta reisikorraldajalt ja minna grupiga või korraldada kõik ise ning minna üksi või koos mõne sõbraga.

Keskajal algas jalgsirännak enamasti rändaja kodukselt ja polnud kindel, kas patukahetseja röövlite või viletsate ilmaolude tõttu üldse sihtpunkti jõuab – koju tagasisaabumisest rääkimata. Tänapäeval sõidetakse tihti suurem osa teest lennukiga ja alustatakse kõndimist mõnest teekonna kindlast punktist. Sõltuvalt valitud marsruudist ning rändaja vastupidavusest ja eesmärgist võib rännaku pikkuseks arvestada nädala-paar, kuu või isegi aasta.

Euroopa kõige populaarsemaks rännakukohaks on Hispaania Galiitsia autonoomses piirkonnas asuv Santiago de Compostela. Santiago on tuletatud apostel Jaakobuse nimest, kes Jumala sõna kuulutades rändas ringi ja jõudis ka Hispaania kaugesse loodeossa. Kuningas Herodes Agrippa käsil surnuks piinatud Jaakobuse hauale, mis tänapäeval asub Santiago katedraalis, palverändurid rändavadki.

Kirjeldus Santiago de Compostela palverännu teest on olemas juba 900 aastat. Nimelt koostas 12. sajandil Prantsuse munk Amier Picaud viiest raamatust koosneva palveränduri reisijuhi, mis paavst Calixtus II järgi kannab nime *Codex Calixtinus* ehk *Liber Sancti Jacobi*.

Santiago tee populaarsus seisneb tänapäeval kindlasti ka selles, et teekond on hästi märgistatud kollaste noolte ja kammkarpidega (Jaakobuse sümbol) ning iga 15–20 kilomeetri järel on mõni rändajatele mõeldud öömaja (*aubergue*) või söögikoht. Kuigi pikast kõndimisest tekkinud jalavillide ja kondivaluga peab igaüks ise hakkama saama, muudab rännutee toimiv ja hästi korraldatud infrastruktuur ning kohalike sõbralikkus rändamise mugavaks.

Enamik rändureist läbib teekonna jalgsi, kuid palveränduri tunnistuse saamiseks on lubatud rännata ka ratsa või jalgrattal.

Santiago de Compostela on viimastel kümnenditel eri maades populaarseks kirjutanud mitmed kirjanikud, tuntuim neist on kindlasti Paulo Coelho "Palverännak: Maagi päevik", mis eesti keeles ilmus aastatel 2002 ja 2006.

Kellele Coelho ei meeldi, võib lugeda meie oma eesti palveränduri Tiina Sepa muljeid Santiago de Compostelast. Tiina Sepp on kirjutanud kaks raamatut: "Peregrina päevik" (Loomingu Raamatukogu, 1-2/2007) räägib tema palverändurielust ja "Kas jääte ööseks?" tööst palverändurite öömaja vabatahtlikuna. Mõlemad on mõnusad lugemised ja sobivad oma rahuliku ning humoorika kirjutamislaadiga silmaringi laiendamiseks ka neile, kes vaimsetest rännakutest muidu ei hooli. Tiina rändab eelkõige huvitavate inimestega kohtumise ja kogukonnatunde pärast, mis liidab kõiki suhtlemisvalmis palverändureid. Erinevatest ränduritüüpidest ja nende rännaku eesmärkidest on ta kirjutanud Tartu Ülikoolis magistritöö "Palverändurid ja turistid teel Santiago de Compostelasse" (2005).

Igal aastal jõuab Santiago teele rändama järjest rohkem eestlasi ja umbes sada neist saab igal aastal ka palveränduri tunnistuse. Selle saamiseks on vaja palveränduri passi koguda teekonna jooksul teatud hulk templeid. Neid saab öömajadest, kirikutest ja isegi baaridest.

Palverännak õpetab loobuma ebavajalikust

Tartu mees **Andrus Mõttus** (39) sattus palverännakule, kui oli jõudnud oma tööelu järgmise verstapostini. Ta oli lõpetamas tööd ühes kinnisvarafirmas ja kui kolleegid küsisid, mida ta soovib lahkumiskingiks, valis mees palverännaku. Õigupoolest tekkis selline soov Andrusel juba pool aastat varem, viimasel õppereisil Šotimaale, kus ta inglise keele õppimisest vaba aja muuseumides veetis. Ühel järjekordsel muuseumikülastusel tundis ta lihtsalt, et asjade vaatamisest on villand. “Muuseumides on ajalugu tihti peale asjade ajalugu. Mind aga huvitavad inimesed, nende tegevuse ajendid ja põhjused,” selgitab Andrus. “Kui kuninganna Mary käis kuskil ja tegi midagi, siis mind huvitab: miks? Neid vastuseid aga muuseumist ei saa. Loobusin muuseumidest ja läksin järgmisel nädalavahetusel hoopis ühele mäekünkale jalutama. Seal sain mõtte, et kui ma iial peaksin veel vabatahtlikult välismaale minema, siis palverännakule.”

Mõte sai teoks sügisel, kui Andrus sõitis koos grupiga Santiago de Compostelasse. “See oli lühike rännak, umbes 200 kilomeetrit, aga see paelus mind ja tekitas sügavamalt huvi. Mõtlesin, et järgmine kord lähen tõelisele palverännakule ja üksi.” Enne esimest reisi polnud mehel palverännakutest mingit ettekujutust, ta ei osanud midagi oodata ja nii polnud ka milleski pettuda.

“Üritan kogu aeg käia, silmad lahti, ja vaadata, mida elu mulle pakub. Palverännakuga oli samamoodi,” selgitab mees. “Hoidsin silmad, kõrvad ja südame avatud ning vaatasin, mida rännakul – jumalal – mulle pakkuda on. Maist mõtlemist on palverännakul üksjagu: kaardi pealt ja teevitadelt tuleb jälgida, kas valitud rada on ikka õige; kui metsas rada ära lõpeb või läbimatuks muutub, peab välja mõtlema, kuidas edasi minna.”

Minu teine rännak Santiago de Compostelasse oli pikem, kõndisin siis juba 800 kilomeetrit ja mul polnud kaaslast. Üksindus annab eelised: kui ma täna jõuan käia 60 kilomeetrit, siis nii teenegi. Kui homme tahan käia 15 kilomeetrit, siis on mul see vabadus olemas. Grupiga minnes tuleb kaaslaste soovidega arvestada.

Eks palverännakut saabki vaadata mitut moodi. Minule pole see matk, vaid aja mahavõtmine selleks, et olla jumalaga. Palverännaku tee loob erilise tunde. Kui inimesed on mitu tuhat aastat seal käinud ja otsinud midagi, siis on nende mõtted sinna maha jäänud ja oma jälje jätnud. Kui tead, et aastasadu on kõnnitud mööda samu radu ja enam-vähem sarnaste eesmärkidega, hakkab see tee sinuga rääkima. Kui ma suurel reedel Püreneesid ületasin, toimus see samal ajal, kui Kristus Kolgata teel käis – minule oli see sümbolne.”

Kokku on Andrus Mõttus käinud kolmel palverännakul: kaks korda Hispaanias Santiago de Compostelas ja üks kord Roomas Vatikanis. Viimased kaks tegi ta läbi üksi. “Ju mul oli siis vaja niimoodi minna. Viimasel rännakul Lausanne’ist Vatikani kohtasin esimest kaaspalverändurit alles kahekskümmendal päeval. Hispaanias pole sellist päeva, kus sa kaaspalverändurit ei näe. Eriti tippaajal suvel,” räägib mees ja tunnistab, et võib-olla järgmine kord läheks ta juba valitud seltskonnaga.

Kas palverännak muutsid mehe elus midagi?

“Neid jälgesid ehk ise ei näe,” arwab Andrus. “Võib-olla on palverännakud muutnud mind rohkem iseendaks. Need on aidanud mind elus otsustada, mis on oluline ja mis vähem tähtis. Igapäevaelus tundub, et tähtsaid asju on väga palju. Rännakul kõnnid, kaart käes, kaheksakilone seljakott seljas, ja pead selle kõigea mingil eluperioodil hakkama saama. Palverännakul õpid elama võimalikult väheste asjade ja soovidega ning mingil hetkel avastad, et palju rohkem ei olegi vaja. Rännakud on andnud kinnituse, et nii, nagu sa ise tahad olla, ongi sinu jaoks õige. Ei pea kellegagi võidu jooksma ei töökoha pärast ega spordi mõttes. Ei pea omama kellestki rohkem asju – see ei tee elu õnnelikumaks.”

Mis siis Andrust õnnelikuks teeb?

“Kõik. Eks ikka vahel mõned asjad ärritavad ka, aga tagantjärele vaadates on need ebaolulised. Viimasele palverännakule läksin usuga, et Jumalal on mulle pakkuda ainult parimat. Rännakult olen igapäevaelu kaasa võtnud teadmise, et nii ongi. Jumalal on meile pakkuda ainult parimat: parimaid inimesi, parimaid olukordasid, parimat elu. Kui me vahepeal viriseme, siis ei saa me sellest lihtsalt aru.”

Palverännaku marsruut võib viia läbi kaunite maakohtade ja vaatamisväärsusi täis linnade.

“Kohalikud vaatamisväärsused polnud mulle nii tähtsad,” selgitab Andrus Mõttus. “Roomas küll mõtlesin, et lähen käin Colosseumi vaatama. Ostsin pileti, seisin pika saba ära, jõudsin kohale ja olin seal kõige rohkem 15 minutit, siis tuln tagurpidi välja. See oli nii turism... Olin kuu aega hoopis teistmoodi elanud. Meid ümbritsevad ju pidevalt tuhanded asjad, kuid ometi märkame valikuliselt neid, mis on just meile tähtsad. Eks igaüks peab ise selgeks tegema, miks ta rännakule läheb.”

Kolme lapse isa Andrus Mõttus tunnistab, et rännaku põhiettevalmistused puudutavad just siinse eluümberkorraldamist, et töö ja kodus tõrkeid ei tekiks. Seljakoti pakkimine käib kähku, kui asjad on olemas. Palverännaku kulutusi võib jagada kolmeks: esiteks seljakott koos matkavarustusega, teiseks transport rännaku kohta ja tagasi ning kolmandaks toit ja ööbimine.

“Kõik sõltub inimese nõudmistest. Enne viimast palverännakut arutasime abikaasaga, millal mul tasuks minna, ja ta arvas, et parem kevadel, sest suvel ei saa ta laste ja muruniitmisea üksi hakkama.” Andrus loodab, et ehk kunagi, kui lapsed juba suuremad, saavad nad koos abikaasaga rändama minna, ja lisab, et elus ei ole tähtis käia palverännakutel, tähtis on elada koos jumalaga.

“Kui palverännak viib sind jumalale lähemale, siis on sellest kasu. Mind on viinud. Ma vähemalt loodan.”

Ülev kogemus

Ida-Harju praostkonna abipraost **Illar Hallaste** (51) korraldab sel aastal kolmandat korda palverännaku Santiago de Compostelasse. Teekonna pikkus on jalgsi üle 800 kilomeetri.

Kolm aastat tagasi läks Hallaste Hispaaniasse kindla eesmärgiga palverännu tee ise läbi käia, et siis edaspidi teistele reise Santiago de Compostelasse korraldada. Eelmisel aastal kuulus matkagrupperi kuus inimest.

Õemajade ja toidu eest peavad rändurid kohapeal ise maksma. Kes soovib elada hotellis, peab arvestama umbes 15 euroga öö kohta. Palverändurite õemajades küsitakse 2–5 eurot. Mõned palverändurite õemajad pakuvad majutust vabatahtliku annetuse eest.

“Selle aasta reis algab 1. juulil ning see ei lähe mööda traditsioonilist teed, mida nimetatakse Prantsuse teeks ja mille läbib igal aastal üle 80 protsendi palveränduritest,” tutvustab Hallaste reisiplaane. “Seekord on valitud rajaks Põhja tee, mis kulgeb mere ääres ja on natuke raskem, kuid kindlasti huvitav. Oodata on suuri palverändurite hulki, sest praegu on ju püha aasta. Pühadeks aastateks peetakse aastaid, kus apostel Jaakobuse mälestuspäev (jaagupipäev) 25. juulil langeb pühapäevale. Igas sajandis on 14 püha aastat ning sel sajandil on nendeks aastad 2010 ning järgmisena 2021.”

Hilar Hallaste sõnul olid tema esmamuljed Santiago de Compostela rännuteest ülevad. Teadmine, et seda teed on palverändurid käinud juba enam kui 11 sajandit, annab rännakule omaette väärtuse. “Palverännak annab võimaluse olla kodu- ja tööasjadest eemal ning keskenduda ainult enda suhete teekonna ja Jumalaga,” selgitab mees ja leiab, et isegi kui oled palverännakul grupiga, käivad kõik tegelikult oma teed üksi. “Hea elamus oli kohata teel Hollandi pensionäridest abielupaari, kes olid oma teekonda alustanud jalgsi koduükselt. Kogu palverännaku pikkuseks tuli neil üle 3000 kilomeetri. Nad jõudsid mulle järele ja läksid mööda...” meenutab mees.

“Mäletan ka üht Jaapani preilit, kes korra oli juba Santiagosse jõudnud, kuid tuli nüüd tagasi, et kõndida jalgsi uuesti läbi 30-kilomeetrine teelõik, mille ta mõne nädala tagasi oli bussiga läbinud. Siit moraal, et palverännaku teed ei sõideta bussi või taksoga. Seda käiakse jala, sõidetakse jalgratta või hobusega.”

Paljud rändurid läbivad Camino de Santiago osade kaupa ja tulevad sinna näiteks paariks puhkusenädalaks. Järgmisel aastal jätkatakse teed sealt, kus see eelmisel aastal pooleli jäi.

*

Hillar Hallaste foto: Camino de Santiago rännutee on hästi tähistatud.